

SKÄREN

ETT MUSEUM PÅ NÄTET

*Vet du hur man använder en skrublo?
Varför är vekarin bra att ha när man rör sig ute på isen?
Och hur är det nu man gör gammaldags fil?*

Svaren på dessa (och många andra) frågor står att finna i det digitala skärgårdsmuseet Skären – ett museum på nätet. I Skären får du bekanta dig med den fiktiva familjen Sjöberg som lever i den österbottniska skärgården i början av 1900-talet. Genom att följa med familjens vardagsliv får du lära dig mer om bl.a. fiske, säljakt, båtbygge och barnens liv. Museet består av sex teman som lyfter fram livet i skärgården genom föremål, berättelser, bilder och filmer.

I den här utställningen har vi tagit fasta vid ett av dessa teman, nämligen säljakten som var mycket viktig för skärgårdsbornas ekonomi. I utställningen kan du bekanta dig med bilder och föremål från säljakten förr. De här bilderna och föremålen finns också dokumenterade i skärgårdsmuseet Skären, som du kan bekanta dig med via datorn här bredvid eller genom att skanna in qr-koden. I utställningen finns också berättelser och bilder av dagens säljakt.

Utställningen har producerats av KulturÖsterbotten/projektet Museilotsen i samarbete med föreningarna bakom skärgårdsmuseet Skären och Korsholms kommun.

I FÄLAN

-berättelser från det digitala skärgårdsmuseet Skären

Säljakten var en viktig inkomst för skärgårdsbefolkningen. Från sälen fick man skinn och späck, som kokades till tranolja. Skinnen och oljan kunde man sälja och sälköttet var en delikatess. I synnerhet runt Kvarken var det mycket vanligt att man sysslade med säljakt.

Den viktigaste säljakten inträffade på vårarna. Då gick man ut i langfälan. Langfälan inföll när sälarna kutade (fick sina ungar) i februari/mars. Man for ut i så kallade fällag som bestod av 5-8 män. Lagen åkte ut med fällbåten, som var deras hem ute på isen under flera veckor, ibland upp till tre månader. Ett lyckosamt lag kunde skjuta över hundra sälar under en resa.

Det var farligt att ligga ute i fälan. Isen kunde brytas upp, eller så råkade man ut för svåra stormar. Det hände sig att hela fällaget försvann spårlöst och att man aldrig fick veta vad som hänt dem. Ofta blev man tvungen att vara ute längre än man tänkt sig på grund av väder- och isförhållanden. Säljakten och inkomsterna från den var ändå så viktiga för skärgårdsborna att de varje år rustade jägarna för nya turer ute på isen.

KVINNORNAS VIKTIGA ARBETE

Det var väldigt viktigt att en säljägare hade tillräckligt med mat med sig ut i fälan. Maten skulle räcka i flera veckor, kanske så länge som tre månader - ifall jägarna hade otur med vädret och det tog länge innan de kunde ta sig hem igen.

Förberedelserna pågick under stora delar av året. Smöret skulle kärnas, bondosten tillverkas och brödet bakas. Det var mor i familjen som såg till att det fanns tillräckligt med mat för den som skulle bege sig ut i isen. Dessutom skulle det stickas vantar och sockor av ull som kvinnorna själva klippt, kardat och spunnit. Nästan varje år behövdes det också en ny pytandräkt, den vita dräkt som jägaren hade på sig vid jakten. Under den tid som männen var i fälan var kvinnorna ensamma med ansvaret för hemmanet, barnen och djuren – och med oron för mannen som befann sig på farliga isar.

SÄLJAKTEN IDAG

För sälarna betalades skottpeng fram till år 1975. Efter detta minskade jakten på grund av att bl.a. miljöföreningar minskade sälstammen. På 1980-talet infördes förbud mot säljakt i Finland.

1998 hade gråsälén återhämtat sig så pass att en liten jaktkvot på gråsäl tilläts. Då handlade det om en mindre mängd säl man fick skjuta. Jakten på vikarsäl återupptogs år 2011, då endast så att man fick jaga vikarsäl på skadebas. Sedan 2015 kan man jaga vikare med jaktlicens.

Det är Jord- och skogsbruksministeriet som årligen fastställer kvoterna för hur många säl som får fällas i Finlands tre stamförvaltningsområden. Under jaktåret 1.8.2019-31.7.2020 fälldes på Bottenviken Kvarkens stamförvaltningsområde (mellan Kristinestad i söder och Kemi i norr) 311 vikarsäl. Kvoten var 325 säl. Under samma period fälldes 58 gråsäl. Kvoten i Bottenviken Kvarkens stamförvaltningsområde var då 350 st. och totalt 1050 st. i hela Finland. Årligen är det ett par hundra jägare i området som ger sig ut för att jaga säl. Fredningstiden för gråsäl och vikare är 1.1-15.4.

Sedan 2015 är det enligt en förordning av Europaparlamentet förbjudet att sälja sälprodukter (kött, tran, skinn) inom EU. Att använda sälprodukter för privat bruk är tillåtet.

Uppgifter: Stefan Pellas, jaktchef Finlands Viltcentral, Kust-Österbotten

Se Viltcentralens säljaktskola! (Film, drygt 20 minuter lång)

Fotografierna är tagna under säljakter åren 1998-2006. På bilderna figurerar Kurt Björklund, Kalle Holm, Walther Nissas, Gustav Rönn, Ragnvald Rönn och Lars Snickars.

Jakten skedde i april-maj och man jagade norrut från Kvarken upp till Brahestad. Jaktresorna pågick i 6-7 dagar. Köttet användes endast för eget bruk och bytet bestod därför vanligen av 5-12 sälar.

Utställningen har producerats av Granösunds fiskeläge/*Daniel Beijar*, Kvarkens båtmuseum/*Göran Strömfors*, och projektet Museilotsen/*Eva-Marie Backnäs*, i samarbete med Korsholms kommun. Föremålen i utställningen tillhör Kvarkens båtmuseum och Granösunds fiskeläge.

TACK TILL

Finlands Viltcentral, Kust-Österbotten / *Stefan Pellas*

Korsholms kommun / *Annica Reini*

Korsnäs hembygdsförening / *Christina Mannfolk*

KulturÖsterbotten / *Johanna Björkholm och Carola Harmaakivi*

Projektet Boden Live / *Kim Blåfield*

Söfuk / *Nina Lindahl*

Alarik Asp

Daniel Beijar

Gustav Rönn

Christian Sandström

Göran Strömfors

Åke Öster